

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Andrzej Tomczyk

w sprawie **A. K.**

skazanego za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 20 maja 2024 r.

z urzędu,

kwestii wznowienia postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego zawartym w pkt. 2 wyroku z dnia 19 marca 2024 r., I KK 449/22, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnych kasacji obrońców skazanego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2022 r., sygn. akt II AKa 82/20 zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt III K 95/15,

p o s t a n o w i ł:

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowić postępowanie kasacyjne;

2. uchylić zawarte w pkt. 2 wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2024 r., I KK 449/22, postanowienie o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnych kasacji wniesionych przez obrońców skazanego i kasacje te przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu – Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym;

3. obciążyć Skarb Państwa wydatkami postępowania o wznowienie postępowania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem zawartym w pkt. 2 wyroku z dnia 19 marca 2024 r., I KK 449/22, Sąd Najwyższy, orzekając w składzie trzyosobowym (SSN Igor Zgoliński – przewodniczący, sprawozdawca, SSN Małgorzata Bednarek, SSN Ryszard Witkowski) oddalił jako oczywiście bezzasadne kasacje obrońców skazanego A. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2022 r., sygn. akt II AKa 82/20 zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt III K 95/15.

Aktualnie skazany osobiście złożył do Sądu Najwyższego pismo sygnalizujące konieczność wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skazany podniósł, że w sprawie zaistniały naruszenia przepisów postępowania o charakterze bezwzględny (art. 439 § 1 k.p.k.), a mianowicie:

„1. Art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. polegający na nienależytej obsadzie Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym ze względu na udział w jego składzie Sędziów - Igora Zgolińskiego, Ryszarda Witkowskiego i Małgorzaty Bednarek powołanych na urząd Sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w składzie określonym ustawą z dnia 08 grudnia 2017r o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), a zgodnie z treścią punktu 1 sentencji uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. sygn. akt BSA 1-4110-1/20, „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 punkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 punkt 4 k.p.k. zachodzi także wtedy gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanym w trybie określonym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3)”;

2. Art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. w związku z art. 40 § 1 punkt 1 k.p.k. z uwagi na okoliczność, iż treść zarzutu zawartego w kasacji, dotyczącego nienależytej obsady Sądu Odwoławczego, który wydał zaskarżony wyrok, opartego również na przesłankach związanych z wadliwą procedurą powołania Sędziego Sądu Apelacyjnego R. Z. oraz Sędziego Sądu Apelacyjnego M.S. na pełnione stanowiska z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w składzie określonym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), przesądzała również, że przedmiotowa sprawa dotyczyła bezpośrednio także Sędziów powołanych na urząd Sędziego Sądu Najwyższego - Igora Zgolińskiego, Ryszarda Witkowskiego i Małgorzaty Bednarek wyznaczonych do rozstrzygnięcia sprawy kasacyjnej, bowiem zostali oni powołani na pełnione stanowiska w tożsamej procedurze powodującej identyczne domniemanie braku gwarancji niezawisłości i bezstronności, co implikuje stwierdzenie, że z uwagi na jednakową podstawę formułowanych względem wymienionych sędziów zarzutów, rozpoznanie przedmiotowego wniosku przez Sąd Najwyższy z udziałem wymienionych Sędziów Sądu Najwyższego stanowiło przejaw orzekania we własnej sprawie, z naruszeniem zasady *nemo iudex in causa sua*;

3. Art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w związku z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. z uwagi na okoliczność, iż uwzględniono kasację wniesioną na niekorzyść skazanego mimo istnienia ujemnej przesłanki procesowej, a mianowicie przedawnienia karalności przestępstwa z art. 171 Prawa bankowego.

4. Art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. w związku z art. 40 § 1 pkt 7 k.p.k. oraz art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w związku z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. oraz w związku z art. 536 k.p.k. z uwagi na okoliczność, że oddalono kasację wniesioną na korzyść skazanego jako oczywiście bezzasadną mimo oczywistej zasadności kasacji wobec zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej polegającej na wydaniu w pierwszej instancji orzeczenia:

1. przez Sąd w składzie którego znalazł się Sędzia wyłączony od orzekania z mocy prawa,
2. mimo braku skargi uprawnionego oskarżyciela,

– czego mimo istnienia w tym zakresie obowiązku działania z urzędu nie dostrzegł ani Sąd Apelacyjny ani Sąd Najwyższy w sprawie.

Sygnalizując powyższe uchybienia, na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. oraz art. 547 § 3 k.p.k. w ocenie skazanego uzasadnione jest rozważenie zasadności:

1. wznowienia postępowania w sprawie,
2. uchylenia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2024 r., I KK 449/22 w całości a nawet wyroków Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2022 r., sygn. akt II AKa 82/20 i wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt III K 95/15 i
3. przekazania sprawy właściwemu Sądowi do ponownego rozpoznania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Sygnalizację skazanego należało uznać za zasadną w zakresie dotyczącym wystąpienia bezzwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., którą obarczone jest zawarte w pkt. 2 wyroku z dnia 19 marca 2024 r., I KK 449/22, postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnych kasacji wniesionych przez obrońców skazanego. Brak było natomiast możliwości wznowienia postępowania w pozostałej części, tj. w zakresie, w którym Sąd Najwyższy uchylił prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w pkt. Ia. Przeczyłoby to instytucji wznowienia postępowania jako zastrzeżonej dla rozstrzygnięć mających walor prawomocności, a nadto kończących postępowanie sądowe, tzn. w których prawomocnie rozstrzygnięto o przedmiocie procesu, definitywnie zamykając rozpoznanie danej kwestii, wywołując trwałe skutki. W formule tej nie mieści się, co oczywiste, orzeczenie o charakterze kasatoryjnym (zob. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. Art. 425–673, Warszawa 2024, art. 540, tezy 3-4; postanowienie SN z 25.09.2013 r., III KK 231/13, OSNKW 2013/12, poz. 103).

Powracając jednak do przedmiotu wznowienia w niniejszej sprawie, odnotować należy, że rozstrzygnięcie o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnych

kasacji obrońców stanowi – z punktu widzenia kategoryzacji orzeczeń – postanowienie, bez względu na forum, na którym je wydano. Wniosek taki jasno wynika z treści art. 535 § 3 k.p.k., a częściowo także z art. 456 k.p.k. stosowanego w postępowaniu kasacyjnym odpowiednio, z mocy odesłania z art. 518 k.p.k. Brak jednak przeszkód, by postanowienie takie zostało zamieszczone w wyroku, w sytuacji, w której – jak to miało miejsce w niniejszej sprawie – dochodzi do uwzględnienia kasacji tylko w części przedmiotowej lub podmiotowej, a oddalenie kasacji, w tym jako oczywiście bezzasadnej, w pozostałej części.

Wyżej wskazane postanowienie Sądu Najwyższego zostało wydane przez sędziów SN w osobach Igora Zgolińskiego, Małgorzatę Bednarek i Ryszarda Witkowskiego. Wszyscy wyżej wymienieni uzyskali nominację do Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 poz. 3).

Fakt ten przesądza o wystąpieniu w postępowaniu kasacyjnym okoliczności określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu, stanowiącej uwzględnianą z urzędu bezwzględną przyczynę odwoławczą (art. 542 § 3 *in principio* k.p.k.). Wynika to w sposób jednoznaczny z pkt. 1 uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I – 4110 – 1/20. Uchwała ta – na podstawie art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 622) – ma moc zasady prawnej wiążącej wszystkie składy Sądu Najwyższego (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 2.06.2022 r., I KZP 2/22; uchwałę SN z 5.04.2022 r., III PZP 1/22; postanowienia SN: z 16.09.2021 r., I KZ 29/21; z 29.09.2021 r., V KZ 47/21; z 21.01.2022 r., III CO 6/22; z 27.02.2023 r., II KB 10/22). Dokonaną przez Sąd Najwyższy we wskazanych orzeczeniach wykładnię przepisów karnych proceduralnych oraz ustawy o Sądzie Najwyższym, w powiązaniu z wykładnią przepisów konwencyjnych dokonaną przez powołane w tych orzeczeniach rozstrzygnięcia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ten skład Sądu Najwyższego uznaje za trafną i przyjmuje ją za własną.

Przechodząc do kwestii dopuszczalności wznowienia z urzędu postępowania w tej sprawie, Sąd Najwyższy w tym składzie w pełni podziela pogląd wyrażony we wcześniejszych postanowieniach Sądu Najwyższego: z 14.06.2023 r., III KO 43/23 i II KO 73/22; 21.06.2023 r., V KO 17/22 i V KO 30/22 oraz z 27.06.2023 r., III KO 15/22 oraz zawartą w tych orzeczeniach argumentację prawną przekonującą o możliwości wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego prawomocnie zakończonego w Sądzie Najwyższym postanowieniem o oddaleniu kasacji. Na tę ocenę nie wpływa postanowienie Sądu Najwyższego z 23.03.2023 r., I KZP 17/22 (OSNK 2023, z. 4, poz. 20), bowiem z uwagi na swoją treść nie ma charakteru wiążącego, a nadto, skoncentrowało się ono nie tyle na wykładni art. 540 § 1 k.p.k., co na ustaleniu i wykazaniu, że wykładnia przepisu art. 540 § 1 k.p.k. odnośnie do postępowania wznowieniowego jest utrwalona i bezsporna, tak w doktrynie, jak i w orzecznictwie. Nie odniesiono się przy tym do szeregu istotnych kwestii, które zostały wskazane w postanowieniach Sądu Najwyższego w sprawach III KO 43/23 i KO 73/22, w tym do szczegółowej analizy także orzeczeń, które stanowiły podstawę do wydawania późniejszych orzeczeń o niedopuszczalności wznowienia postępowania kasacyjnego czy postępowania wznowieniowego.

W przywołanych postanowieniach wykazano, że nie tylko nie było dotąd jednolitej linii orzeczniczej (była dominująca, ale niejednolita) ale także, iż kompleksowa wykładnia art. 540 § 1 k.p.k. (również w odniesieniu do przesłanek wznowienia z art. 542 § 3 k.p.k.), nie uzasadnia eliminacji z podstawy wznowienia postępowania kasacyjnego. Pogląd przeciwny sprzeciwiałby się natomiast zasadzie wykluczającej możliwość blokowania – w drodze wykładni – dostępu stronie do środka zaskarżenia w sytuacji, gdy konstrukcja ustawowa wyraźnej blokady w tym zakresie nie przewiduje. Tymczasem regulacja zawarta w art. 542 § 3 k.p.k. w żadnym razie nie wyklucza z zakresu przedmiotowego swojego stosowania postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym.

Wskazać ponadto należało, że art. 544 § 2 k.p.k. wyraźnie stanowi, iż w kwestii wznowienia postępowania zakończonego „orzeczeniem” Sądu Najwyższego, Sąd ten orzeka w składzie 3 sędziów. Termin „orzeczenie” obejmuje na gruncie Kodeksu postępowania karnego zarówno wyroki jak i postanowienia (por. art. 93 §

1 k.p.k.). Także treść art. 540 § 1 k.p.k. posługująca się terminem „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem”, nie zawiera ograniczeń terminologicznych upoważniających do wniosku, że postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej nie jest „prawomocnym orzeczeniem” kończącym postępowanie sądowe. Postępowanie kasacyjne ma przecież charakter postępowania sądowego, a postanowienie o oddaleniu kasacji w sposób prawomocny kończy to postępowanie.

Tylko szczególne względy wynikające z wykładni systemowej lub funkcjonalnej mogłyby przemawiać za ograniczeniem jednoznacznych wyników uzyskanych w drodze wykładni językowej art. 540 § 1 k.p.k. i art. 542 § 3 k.p.k. Trafnie podniesiono we wskazanym postanowieniu Sądu Najwyższego z 14.06.2023 r., III KO 43/23, że tylko w zakresie przesłanek wznowienia określonych w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., z uwagi na treść tych przesłanek, mogą mieć one zastosowanie do tego postępowania, w którym orzeczono prawomocnie o kwestii odpowiedzialności karnej. Odpowiednio ma to też zastosowanie do przesłanek z art. 540a k.p.k. oraz art. 540b k.p.k.

Niezależnie od wskazanych okoliczności podnieść należało, że zasadnie podniesiono w postanowieniu Sądu Najwyższego z 14.06.2023 r., III KO 43/23, że „postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji wyczerpuje środki odwoławcze przewidziane polskim prawem wewnętrznym, uprawniając do złożenia skargi indywidualnej do ETPC. Uwzględniając dotychczasowe orzecznictwo Trybunału w sprawach polskich, w których wskazywano na naruszenie standardu z art. 6 ust. 1 EKPC w sprawach rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy w składach z udziałem osób powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie powołanej ustawy z 2017 r. (wyroki: z 8.11.2021 r., sprawa Dolińska – Ficek i Ozimek przeciwko Polsce – skargi nr 49868/19 i 57511/19) oraz z 3.02.2022 r., sprawa Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce – skarga nr 1469/20), jedynie rozstrzygnięcie dopuszczające wniosek o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji i uchylenie zapadłego w tym postępowaniu orzeczenia, na zasadzie prewencyjnej, zapobiegnie wniesieniu skutecznej skargi do

ETPCz, a tym samym uchyli ryzyko ponoszenia przez Skarb Państwa związanych z ewentualnym orzeczeniem Trybunału niedających się określić konsekwencji finansowych”.

Oznacza to, że również w tej perspektywie zachodzi potrzeba wznowienia postępowań kasacyjnych zakończonych w Sądzie Najwyższym postanowieniami o oddaleniu kasacji wydanymi przez nienależycie obsadzony skład tego Sądu, z naruszeniem standardów wyznaczonych przez art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wartości.

Mając na uwadze wskazaną argumentację, należało zatem orzec jak w sentencji i kasacje obrońców skazanego przekazać do rozpoznania Sądowi Najwyższemu – Izbie Karnej. Takie postąpienie wyprzedza na obecnym etapie sprawy konieczność prowadzenia szerszych rozważań w zakresie argumentacji z pkt. 2 sygnalizacji. Ten i pozostałe argumenty zasygnalizowane przez skazanego, również w trybie art. 532 k.p.k., a wskazujące na możliwość wystąpienia uchybień o randze bezwzględnych przyczyn odwoławczych w postępowaniu instancyjnym, podlegać będą rozważeniu w ponownie prowadzonym postępowaniu kasacyjnym na podstawie art. 536 k.p.k., a ich rozpoznanie na obecnym etapie byłoby przedwczesne lub niedopuszczalne. Wprawdzie przepisy o wznowieniu postępowania sądowego nie przewidują odpowiedniego zastosowania art. 436 k.p.k. (por. art. 545 § 1 k.p.k.), to należy mieć na uwadze, że wznowienie postępowania z urzędu może nastąpić w wypadku zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych, ale tylko wówczas, gdy nie były one przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji (art. 542 § 4 k.p.k.). Przepis ten ma nie tylko przeciwdziałać uruchomieniu dublującej kontroli bezwzględnych przyczyn odwoławczych, ale też blokować wybór przez stronę któregoś z dwóch nadzwyczajnych środków zaskarżenia (tj. kasacji i wznowienia postępowania), przyznając w istocie forum kasacyjnemu pierwszeństwo do ewaluacji wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej (por. postanowienie SN z 13 lipca 2022 r., IV KO 160/21). Także w doktrynie zasadnie wskazano, że konsekwencją art. 542 § 4 k.p.k. jest pierwszeństwo rozpoznania kasacji, gdyby w tym samym czasie zainicjowano także wznowienie postępowania z urzędu z powodu zaistnienia bezwzględnej przyczyny

odwoławczej (zob. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2023, art. 542). Z tych względów mechanizm wznowienia postępowania może zostać uruchomiony w wyniku działań podjętych po zakończonym postępowaniu kasacyjnym i tylko wówczas, gdy nie były one przedmiotem rozpoznania w trybie kasacji.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[SOP]

[ms]